

Олександр Катрушов.

Долі людські, ніби стрічки документальних фільмів: кольорові змінюють чорно-білі, але вони завжди єдині і неповторні. Про це свідчить життєвий шлях відомої людини, науковця — Олександра Катрушова.

Народився Олександр Васильович 11.02.1953 року в м. Брест (Білорусь). Його батьки, всебічно освічені, прогресивно налаштовані люди, з раннього дитинства прищеплювали синові любов до природи, знань, літератури, мистецтва, гуманне ставлення до людей. Він завжди відчував тягу до навчання і його мрії здійснилися, майбутня професія була обрана невипадково.

У 1975 році закінчив стоматологічний факультет Полтавського медичного стоматологічного інституту, отримав диплом з відзнакою.

Свою трудову діяльність Олександр Васильович розпочав лікарем-ординатором стаціонару щелепно-лицьової хірургії Вінницької обласної клінічної лікарні ім. М.І.Пирогова. Але доленосна стежинка у 1977 році привела молодого спеціаліста на науково-педагогічні терена Полтавського медичного стоматологічного інституту, де він працював старшим лаборантом кафедри нервових хвороб, а згодом асистентом кафедри гігієни.

Він глибоко усвідомлював, що гігієна сягає своїм корінням у сиву давнину, зародившись ще в 3000 роках до н.е. і є важливим розділом профілактичної (попереджувальної) медицини, яка вивчає вплив зовнішнього середовища на здоров'я людини: розробляє заходи, що спрямовані на попередження виникнення хвороб і створення умов, які забезпечують здоров'я. Нині людина живе не серед дрімучих лісів, п'є не кришталеву чисту джерельну воду, дихає не чистим гірським повітрям,

Ось таким він був і лишається в нашій пам'яті

а майже кожен день відчуває на собі різні стреси, вплив несприятливих факторів навколишнього середовища, що, як наслідок, може приводити до хвороб. Сучасному ж поколінню студентів, майбутнім лікарям необхідно донести, що людина є творцем цивілізації. І це була мета багатогранної діяльності вченого в цій важливій галузі. Він активно рухався вперед.

У 1983 році ним була блискуче захищена кандидатська, а у 1995 році докторська дисертація. Невичерпний хист здібного науковця Олександр Васильович реалізував, керуючи Центральною науково-дослідною лабораторією Полтавського державного медичного стоматологічного інституту. У 1993 році доля привела науковця на кафедру загальної гігієни, екології та військової гігієни, де він спочатку працював на посаді доцента, а з 1996 року — професора. Під його керівництвом захищено 12 кандидатських дисертацій, а це неабияка кропітка і творча робота. Наукові інтереси професора охоплювали широкий простір медичного пошуку. Лекції нашого шановного завідувача кафедри відзначалися великою майстерністю, він читав їх на високому науково-професійному рівні, емоційно й доступно.

Наукові дослідження знайшли віддзеркалення в численних друкованих роботах, патентах України, монографіях, навчальних посібниках та багатьох інших наукових та методичних працях. Олександр Васильович був головою обласного наукового товариства лікарів-гігієністів та епідеміологів, спрямовував його діяльність на підвищення теоретичного і професійного рівня працівників профілактичної медицини та розвитку вітчизняної гігієнічної науки. Будучи членом колегії Полтавської обласної санепідстанції, постійно сприяв запровадженню новачок та розробці комплексних планів з актуальних питань санітарно-епідеміологічного благополуччя населення Полтавщини, щорічному виданню збірників «Санітарно-епідеміологічна ситуація в Полтавській області», які доводились до органів місцевої влади, місцевого самоврядування та різних інституцій. За його допомогою

готувались фахівці обласної санепідстанції, що займалися актуальними науковими розробками та потім отримували звання кандидатів медичних наук. Він був впевнений, що в тісній взаємодії можливо виконати місію профілактичної охорони здоров'я населення як служби національної безпеки. Санітарні лікарі не повинні бути байдужими, не повинні тільки спостерігати і констатувати. Санітарні лікарі мають бути бійцями санітарного фронту, а їх громадська позиція має орієнтуватися на історичний досвід корифеїв нашої служби — О.М. Марзеєва, Л.Г. Громашевського та інших вчених і практиків. Як член громадської спілки «Полтавське товариство сільського господарства» він також займав активну позицію щодо розвитку органічного землеробства сільського господарства як екологічної безпеки нації, яке на Полтавщині 45 років тому заснував Герой соціалістичної праці, Герой України Семен Антоненко. На громадській спілці «Полтавське товариство сільського господарства» постійно підіймав актуальні питання з проблем забруднення навколишнього середовища отрутохімікатами, синтетичними мінеральними добривами, нітратами, раціонального харчування, особливо дітей як майбутнього України і доводив ці новації до студентів вишу та населення.

З 1997 року і до останніх днів очолював кафедру загальної гігієни і екології. За останні роки назва кафедри змінювалася декілька разів, а от серце кафедри, наш дорогий завідувач, наділений талантом педагога, досконалим розумом науковця, доброю душею і дивовижно хорошим характером, завжди пліч-о-пліч був разом із нами, допомагав розвивати найкращі традиції творчої праці та успішного виховання майбутніх лікарів. У нього на першому місці була людина і профілактика, як основа здорової нації. Він болісно переживав невдалі реформи в профілактичній галузі охорони здоров'я, зокрема, ліквідації державної санітарно-епідеміологічної служби, державних протиепідемічних комісій, відсутність професійного даху над головою у працівників Полтавської міської санепідстанції з вини місцевої влади, що

призвело до погіршення санітарно-епідеміологічної ситуації та руйнації санітарно-епідеміологічного нагляду.

Олександр Васильович своїм вихованцям передавав не лише майстерність, а й прищеплював високу наукову мораль, основи медичної етики, найгуманніші принципи медицини, без яких не може бути справжнього лікаря.

Надзвичайно широким було коло інтересів і активної діяльності вченого. Він також проводив активну громадську роботу; крім наукових праць, писав популярні статті, постійно виступав у засобах масової інформації.

Олександр Васильович мав чудовий дар захоплювати всіх, хто з ним спілкувався, адже був, окрім іншого, великим життєлюбом, людиною широкою душі. Все своє життя Олександр Васильович — приклад самовідданого служіння науці, вихованню сучасної молоді, вболівання за розвиток профілактичної галузі охорони здоров'я, прекрасний взірць для вчених та санітарних лікарів, епідеміологів, разом з якими він завжди був бійцем санітарного фронту.

Якщо хочеш пізнати людину, пізнай її в тій справі, яку вона любить, — стверджує народна мудрість. Олександр Васильович понад усе любив свою роботу, яка повністю захоплювала його. Він був висококультурною, енциклопедично обізнаною людиною.

Майже кожен студент-медик, перш ніж остаточно визначити свій шлях, свою професію, навчаючись у виші, захоплювався не одним предметом. На його шляху чимало спокус. Тому й не випадково шлях до гігієни, санітарії та епідеміології, а також наукових пошуків обрали, а потім приєдналися випускники Полтавського державного медичного університету.

У неділю 6 листопада минулого року Наталії Миронівні здавалось, ніби весь навколишній світ відмежувався від неї темною стіною, коли раптово перестало битися серце її чоловіка Олександра Васильовича. Вона і її доньки Тетяна та Лариса, онуки Вероніка, Олександр і рідні уже кілька місяців існують окремо: весь світ, гомінкий, барвистий, — і

вони, пройняті болем, тривогою, що посилюється безнадією...

Простий і мудрий у своїй простоті, великий митець своєї справи, щедрий на думки, на добро, на тепло серця свого, Олександр Васильович любив життя і віддав його — все до останньої краплинки! — людям, здобувши безсмертя в їхній пам'яті.

Вирувало творче життя кафедри, повне проблем і пошуків, особливо в цей буремний період сьогодення під час військової агресії росії. І в цьому житті при всіх труднощах панувала тепла атмосфера, щира людяність і доброзичливість — так колеги кафедри і студенти медичного вишу відчували незримую присутність Олександра Васильовича. Він завжди був із ними. Але його вже немає, хоча все тут залишилося, як і раніше. Тут він навчав, а тут він ходив і допомагав.

*Споминаємо, як мудро,
просто, віщо
Із ними, він, бувало,
розмовляв...
Любив життя,
В майбутнє й перемогу
палко вірив,
І все, що міг, робив він
для людей.
Відстоював він правду,
справедливість
І не лицемірів!..
Живлющих завше повен
був ідей.*

*З тремтінням ми чоло
своє схилиємо,
Бо тінь його — велика тінь
митця науки...
І знову з ним у мріях
розмовляємо,
Ми не забудемо його ніколи.
До кінця.*

В Олександра Васильовича була довга дорога до щастя. 11 лютого 2023 року йому мало б виповнитися 70 років. Ми пам'ятаємо про всі добрі справи і той світлий слід, який залишив для майбутніх поколінь патріот України Олександр Катрушов. Таким він був і лишається в нашій пам'яті.

Валентин ШАПОВАЛ,
секретар обласного наукового товариства лікарів-гігієністів та епідеміологів, заслужений лікар України, кандидат медичних наук, доцент, член громадської спілки «Полтавське товариство сільського господарства»

*Колеги, друзі,
колектив редакції газети
«Вечірня Полтава»*